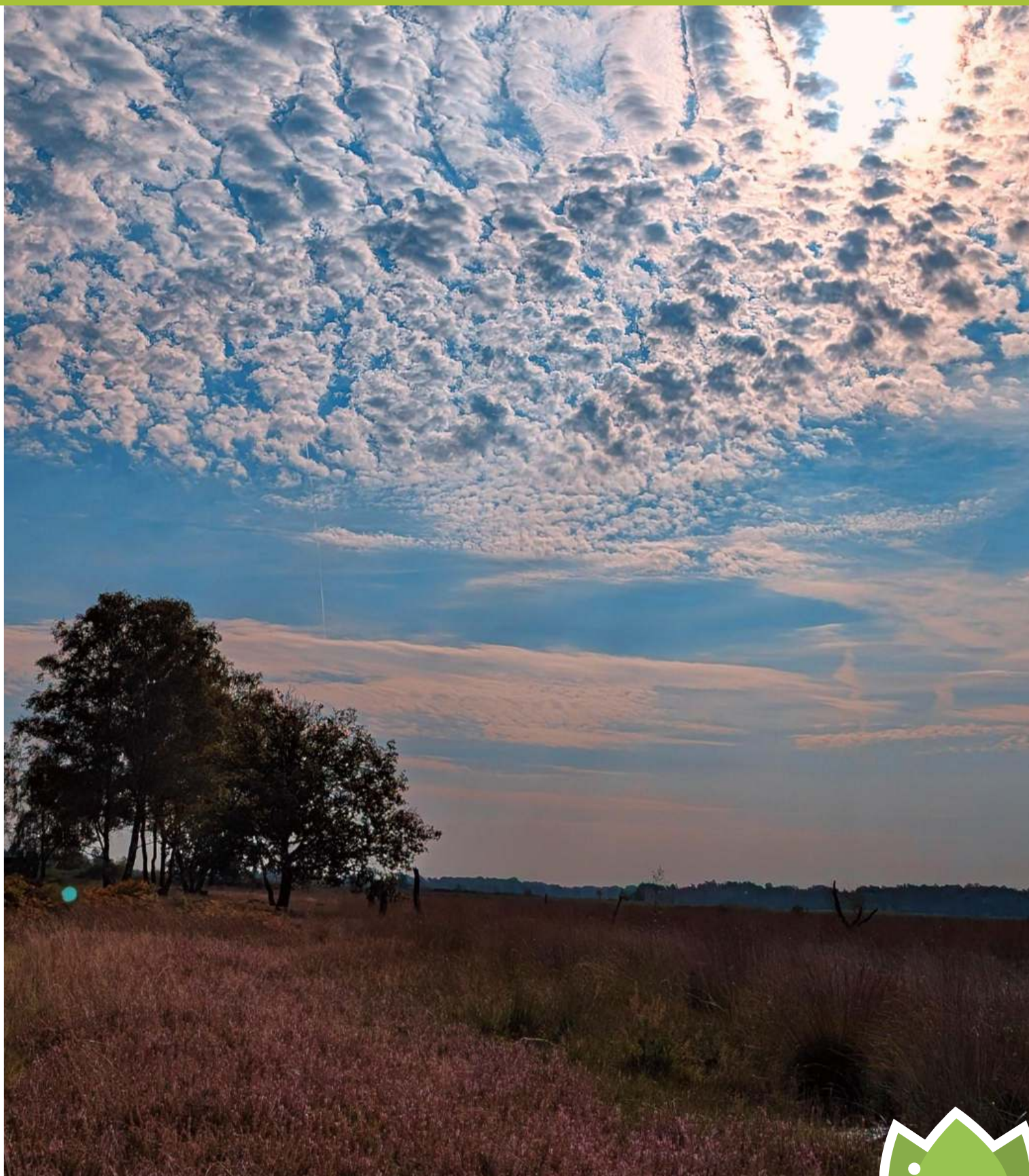

Najaar 2024

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Nummer 270

BELEEF DE NATUUR!

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids
Tijdelijk redactieadres
IVNEnschedesecretariaat@gmail.com

Website
* Jan Willem Visschers / Frank Herik
email: webmaster.enschede@ivn.nl

Facebook
* Laura van de Pol
email: lauravandepol7@gmail.com

Drukker
* Editoo B.V. te Arnhem
tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN
Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 25,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.

Bestuur

Voorzitter
* Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat
1e secretaris
* Nico van Diepen
Bouwhuishorst 23
7531 EZ Enschede
06-47270894
email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

2e secretaris
* **Vacature**

Penningmeester
* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
06-14840108
email: dendirk@home.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ruim 100 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

- 3 van de voorzitter
- 4 gewone esdoorn, maar wel beroemd
- 5 Aamsveen publiekswandeling
- 6 de Haagbeuk
- 7 het Wooldrik publiekswandeling
Inspirerend boek voor gidsen
- 8 schoolwandelen Aamsveen
- 9 pilot schoolwandelen Hof Espelo
- 10 het is weer tijd voor paddestoeltjes
- 11 boomkikkertjes zoeken
- 12 IVN uitje 2024
- 13 tuinvogel- en tuinvlindertelling
Landgoed de Weele publiekswandeling
- 14 Adder
- 15 Puzzel, trekvogels, BBQ, oproep
- 16 Agenda, groene kalender en agenda publiekswandelingen

Foto voorpagina: Bloeiende heide - Haaksbergerveen

Van de voorzitter

Een voorwoordje voor het herfstnummer van de Gidsengids schrijven, daarvoor ben ik op deze regenachtige eerste oktober wel in de stemming.

Ik wil jullie wat vertellen over de wandeling die ik met 5 andere (school)gidsen vanmorgen op Hof Espelo had. Een experiment nog, waaruit hopelijk in de toekomst een samenwerking met De Museum Fabriek kan groeien. Verder op in deze Gidsengids legt Chris uit hoe het begon. Vanmorgen regende bij tijd en wijle zachtjes en nu en dan pijpenstelen. De leerlingen van groep 7 van de Anna van Buurenschool kwamen met de museumbus. Wij gidsen namen elk een groepje mee voor een ronde langs 6 opdrachten, waarmee we een beeld moesten schetsen van het oude landschap met essen en heide, waarin de boeren vroeger vrijwel alles wat ze nodig hadden zelf moesten maken, fokken of kweken.

Daarna gingen de leerlingen met de bus naar het museum om in en rond het loshoes dit beeld nog verder uit te werken. Wat mij opviel is vooral dat deze wereld zo ver afstaat van de jongens en meisjes. Het woord akker zegt ze niets. Toen ik ze ongeveer uitgelegd had waar het kale, geploegde stuk grond waar we bij stonden voor diende vroeg ik ze wat ze dachten dat de boer er vroeger gekweekt zou hebben. Ik kreeg twee antwoorden: mais en aardbeien. Gelukkig hadden we bossen met diverse granen en vlas om te bekijken en de korrels te proeven. Vooral het proeven vonden ze leuk. Hopelijk blijft ze daar iets van bij. Plaggenbemesting en het steeds hoger worden van de es was misschien wat te hoog gegrepen.

Een mede-gids vertelde bij het napraten dat het voor één van de leerlingen een nieuw idee was dat je zo'n groene eikel zou kunnen poten om een eikenboompje te kweken. Wat is het nuttig om natuuractiviteiten met schoolkinderen te doen! Hoe kun je de wereld begrijpen als je geen enkel idee hebt van hoe landbouw werkt? En wat voelt het als een druppel op een gloeiende plaat, als we maar zo'n klein deel van de kinderen in Enschede een keertje mee naar buiten krijgen.

Overmorgen (3 oktober) gaan we het nog eens doen met 2 keer 35 leerlingen van de tweede klas van Het Stedelijk Lyceum Zweering. Ik ben heel benieuwd hoe het met die oudere leerlingen gaat.

Ik wens alle lezers veel lees- en puzzelplezier met deze mooie, dikke Gidsengids! De redactie en alle schrijvers van verslagen van activiteiten en leuke en informatieve artikelen (en de maker van de puzzel) hebben weer goed werk geleverd. Dank jullie wel!

Hanneke van Dorp

Winde

Gewone esdoorn, maar wel beroemd

Lidy Vrijheid, juni 2024

In mei van dit jaar maakte ik een wandeling in Engeland. Om precies te zijn langs de Muur van Hadrianus. Deze werd gebouwd omstreeks het jaar 122 na Christus. De muur, tenminste dat wat er van over is, is erg recht, maar als je er langs wandelt ga je heuvel op, heuvel af.

Op een zeker moment stond ik boven op een heuvel van het uitzicht te genieten, tot ik beneden een plek zag waar het leek alsof mensen rond een graf stonden.

Ik was aangekomen bij de Sycamore Gap, een plek tussen twee van de eerder genoemde heuvels. Een plekje dat tot een van de highlights van Hadrian's Wall hoort. Iedereen heeft het altijd over de enorme boom die bij de Sycamore Gap staat. Het is de boom uit een van de belangrijke scènes uit de Robin Hood-film uit 1991 met Kevin Kostner. Op YouTube kun je het fragment nog bekijken. <https://youtu.be/yMvAKTFvvpU?feature=shared>

De boom in kwestie heet in het Engels sycamore. Nu is sycamore wel een verwarrende naam, want in Engeland gaat het om een *Acer Pseudoplatanus*. In Amerika wordt dit een sycamore maple genoemd. In Canada is het nationale symbool zelfs een maple leaf (esdoornblad). En om de verwarring compleet te maken zeggen de Amerikanen sycamore tegen een *Platanus Occidentalis*, een westerse plataan.

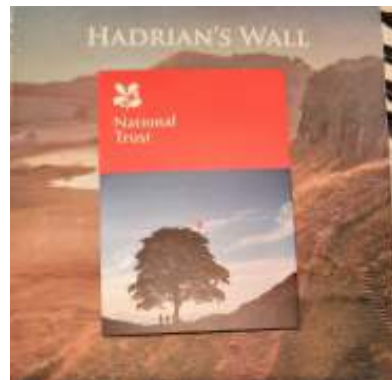
De boom waar ik het hier over heb is dus geen plataan, maar een Gewone Esdoorn. Oorspronkelijk afkomstig uit Centraal Europa en West-Azië, maar al ingeburgerd in Nederland en op de Britse Eilanden sinds 1500. Een boom met meestal handvormige bladeren. Vlak voor de bladeren aan de boom komen, verschijnen de bloemtrosjes die bestaan uit mannelijke, vrouwelijke en steriele bloempjes. De bloemen gaan niet allemaal op hetzelfde moment open, zodat er kruisbestuiving plaatsvindt. Aan een boom gaan soms eerst alleen vrouwelijke bloemen bloeien en aan een andere juist de mannelijke. En na een tijdje kan dit juist andersom zijn. Door de kruisbestuiving wordt de genetische variëteit gewaarborgd. De vruchten zijn gevleugeld en zijn giftig voor paarden.

Maar nu even terug naar het begin. Er leken mensen rond een graf te staan. Eigenlijk klopte dat wel, want de beroemde boom, die ongeveer 150 jaar oud was, is in september 2023 in een nacht met volle maan omgezaagd. Met een motorzaag. Iedereen die er langskomt staat verbijsterd te kijken en zich af te vragen WAAROM. Op dit moment staan twee jonge dertigers terecht; zij claimen onschuldig te zijn. De straf die hen boven het hoofd hangt is de betaling van 5000 pond voor het vernielen van een stuk van de Romeinse muur en daarnaast een bedrag van ruim 600.000 pond als vergoeding aan de eigenaar van de boom, the National Trust, zeg maar de Engelse Natuurmonumenten.

Al wat er nu nog te zien is in de Sycamore Gap is een stobbe met een hekje eromheen. De rest van de boom is weggehaald, omdat veel mensen een stukje wilden meenemen (net als bij de Berlijnse muur). Er wordt nagedacht over een mooie bestemming voor het hout: misschien potloden, sleutelhangers of onderzettertjes. Verder hoopt men dat de stobbe weer gaat uitlopen en ook heeft men zaailingen uitgegraven die misschien als ze groot zijn teruggeplaatst kunnen worden. Een van de zaailingen is aangeboden aan koning Charles III. Voor in z'n tuin. Overigens staat er al een opgroeiende gewone esdoorn een tiental meters verderop.

Ik heb een half uurtje bij de stobbe gezeten en gehoord hoe verontwaardigd iedereen die er langskwam was over de vernieling van deze karakteristieke boom. In de kroeg, een paar kilometer verderop, heb ik een glas Sycamore bier kunnen drinken. En dankzij mijn donatie aan the National Trust heb ik nu een speldje met daarop een heel beroemde esdoorn.

IVN Aamsveen publiekswandeling 19 juni

Het beloofde een warme zomeravond excursie te worden woensdag 19 juni in het Aamsveen. Dus trokken we gewapend met zonnebrand crème en anti-muggenspray naar de parkeerplaats bij de Sagen weg/Aamsveenweg.

Gids Lidy S. was inmiddels al vertrokken met haar groep en wij gingen met Hanneke mee. Als snel vertelde Hanneke over de drastische ingrepen die Landschap Overijssel een paar jaar geleden heeft uitgevoerd in het Aamsveen. Nou ja, het onderwerp is al vaker ter sprake geweest ... de schok van de rigoureuze bomenkap en de ravage die dat in eerste instantie veroorzaakte. Dit alles om het water in het veen langer vast te houden, ter stimulering en behoud van het hoogveen. Wat, en dat moet ik nu wel toegeven, ook duidelijk te zien was. Het veen is veel natter dan voor de ingreep.

Het Aamsveen is een van mijn favoriete natuurgebieden. Niet alleen vanwege de prachtige natuur en bijzondere flora, maar ook vanwege haar historie. Want zowel de zonnedauw, die zijn voeding uit de lucht haalt in de vorm van insecten, als ook de verhalen uit het verleden over turfsteken en kluunplaatsen blijven boeiend.

Terwijl we langs bos, heide en adelaarsvaren liepen, vertelde Hanneke met verve over dit unieke gebied en de bijzondere overgangsgebieden.

We zagen veel natte delen met zonnedauw, veenmos en veenpluis. Hier en daar werd er spontaan gesprongen om de verende grond onder de voeten te voelen. Het werd een fijne avond met een mooie wandeling.

En als afsluiting lieten zich ook nog eens twee reeën zien bij een prachtige zonsondergang. Nou, wat wil een mens nu nog meer ...

Burendag

Op zaterdag 28 september vond bij buurthuis Beien aan de Meeuwenstraat het bewonersfestival plaats in het kader van Nationale burendag.

Ook het IVN was met de kraam aanwezig. Er werd een expeditietocht met kinderen door het aanwezige Tiny Forest uitgevoerd waarbij werd uitgelegd wat er allemaal groeit en wat er nog meer te ontdekken valt. Na afloop kon er een schelp of steen worden uitgezocht.

De vele enthousiaste kinderen kregen ook de gelegenheid om een plantenpotje op te pimpen opgevuld met plantjes uit het plantenasiel van het buurthuis Beien.

Marian Boensma

Inleveren kopij

We streven er naar ook voor de volgende voorjaars uitgave van de GidsenGids weer een mooie, volle gids samen te stellen. Daarom vragen we jullie graag om je kopij vóór 10 december 2024 o.v.v. "Kopij Gidsengids" te mailen naar dit tijdelijke mailadres van de redactie :

ivnenschedesecretariaat@gmail.com

De Haagbeuk

Er is spraakverwarring in de Nederlandse benamingen. Je hebt Haagbeuken (*Carpinus betulus*) en beuken. Deze beuken horen tot de familie van napjesdragers (*Fagaceae*). Hiertoe behoren kastanjes, eiken en beuken. De mannelijke bloemen zijn katjes, de vrouwelijke zijn bloempjes, die vaak nauwelijks te zien zijn.

Haagbeuken (*Carpinus betulus*)

behoren tot de **berkenfamilie**

(Betulaceae). Deze grote familie omvat alle *berken*, *elzen*, *hazelaars*, alle *Carpinussen*, *hopbeuken* en dus ook de *haagbeuken*. Hierin zit dus de spraakverwarring. Wat wij in Nederland in deze groep beuken noemen zijn geen beuken. Maar ze hebben wel kenmerken, die we van beuken kennen.

Het blad van de Haagbeuk lijkt op die van de beuk. Vergelijk de twee bladeren. De foto rechtsboven is het blad van de beuk. Alle twee enkelvoudige gewone bladeren hebben de vorm van een ellips en hebben een veernervige nerfstructuur. Maar let op het verschil in aantal nerven. Die van de haagbeuk De ovale, elliptische bladeren hebben een veernervige nervatuur. De zijnerf van de haagbeuk lopen tot de rand van het gezaagde blad en het zijn er meer dan bij de beuk.

De boombast van beide bomen hebben dezelfde kleur als ze jong zijn, maar in of op die van de Haagbeuk lijken wel spierbundels te zien. Met het ouder worden van de boom zijn deze steeds duidelijker te zien.

Een haagbeuk verliest 's winters zijn blad en is m.i. dus slecht geschikt als haag. Die wordt dan doorzichtig. Bij de echte beuk wordt het blad bruin maar blijft aan de tak. Een haag hiervan is dus beter ondoorzichtig.

Jacques Simon

Goed kijken helpt

rr rr rr rr rr rr

Publiekswandeling Wooldrik

Op 31 mei hebben Frans Brier en Bert Mos een boeiende wandeling gegidst langs prachtige oude boerderijen, smalle paadjes over de es en door het Wooldrikspark. Bonus was een kleine toelichting op het boerenerf van Derkink door de oude boer zelf, die overigens geen Derkink heet. De turfjes die ooit voor de kachel werden gebruikt, lagen er nog opgeslagen in een prachtige schuur.

De es met uitzicht op Alphatoren

Boerenerf Derkink

In de schuur

Erg jammer dat de wandeling maar weinig deelnemers had, een gemiste kans! Ik vond het leuk om er bij te zijn.
Lidy Vrijheid

Een inspirerend (bieb)boek voor de schoolgids.

Dit boek draagt veel ideeën aan voor kinderen (natuurninja's genaamd) - en dus voor schoolgidsen - om natuur en alles wat erbij hoort te stimuleren door de beleving te versterken. Je gaat op avontuur in de natuur en hoe doe je dat. Ook fantasie en creativiteit worden aangesproken o.a. met natuurvragen om samen met kinderen over te filosoferen.

Het is speels en overzichtelijk vormgegeven, met prachtige grote foto's per onderwerp. Mooi uitdagend voor klein en groot!

Caren van Reijn

Turfkoek recepten

Op internet heb ik nog enkele recepten gevonden van de turfkoek zoals we kregen bij ons uitje naar het veenmuseum. Als extra ook nog de link van het museum en een routekaartje voor een wandeling daar.

<https://www.ah.nl/kookschrift/recept/638394>
<https://www.bakkersinbedrijf.nl/recepten/recept-turfjes>
<https://kiekopdemond.nl/het-recept-van-de-maand-4/>
veenmuseum.nl
<https://www.wandelnet.nl/wandelroute/1414/Engbertsdijksvenen>

Stephanie Herlaar

Voorwandelen schoolwandeling Aamsveen

Op woensdag 4 september zijn een aantal schoolwandeldgidsen op het Aamsveen geweest om de route voor te lopen waarvoor we de toestemming hebben ontvangen van Landschap Overijssel.

Na 2 jaar afwezig te zijn geweest bleek dat het Aamsveen een totaal andere aanblik had gekregen.

Overall was het drassig, mede door het vele regen dit jaar, en soms zelfs echt nat. Het zogenaamde gat van Wicher was nog wel aanwezig maar niet meer zo diep.

De Koningsvaren stond niet meer beschut dus deze had wat verbranding opgelopen door de zon en verder zagen we diverse kikkers en waren er wespen/tijgerspin te zien.

Marian Boensma

Schoolwandelingen in het Aamsveen

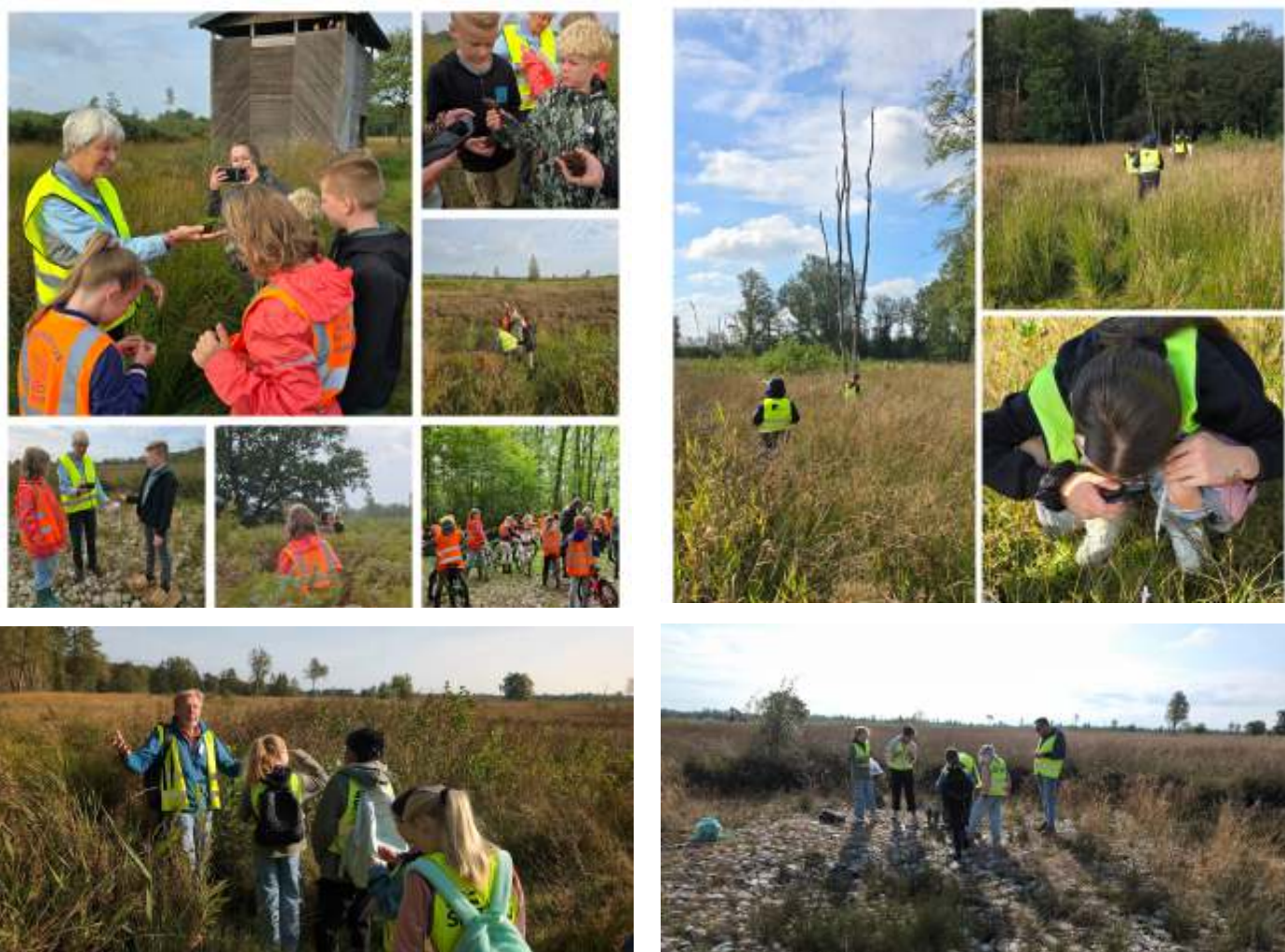
'Juf, is dit ook zonnedauw?' Hoe leuk is het, als een meisje van een jaar of tien dit plantje ontdekt, nog eerder dan de begeleidende IVN-ers? En dat tussen de veldkeien, precies in het midden van een kluundel in het Aamsveen! Dit moment mag wel een van de hoogtepunten worden genoemd van de wandelingen voor leerlingen van Enschedese basisscholen, die in de maand september hebben plaatsgevonden. Wandelingen die in het teken stonden van ontdekken, verwonderen en bewonderen.

Voor de meeste kinderen was het al een waar avontuur om buiten de paden te kunnen lopen. Met de waarschuwing in de oren: "Dit mag alleen vandaag, want wij hebben nu een speciale vergunning!" Sommigen zagen het nauwelijks herkenbare pad tussen de hoge varens als een positieve uitdaging. Terwijl anderen over de streep getrokken moesten worden met geruststellende antwoorden op hun gespannen vragen: "Zitten hier slangen, spinnen of wespen?" Desondanks hield een jongen de hele - warme - ochtend de capuchon van zijn jack op, uit angst voor 'beestjes'. Toch stapten alle jonge avonturiers na afloop van deze excursies weer vrolijk op hun fiets, terug naar school. Waar ze hun natte voeten hopelijk snel zijn vergeten.....

Els Laroy-Meeuse

Jan Willem met de kinderen op weg naar het veen.

Pilot Schoolwandeling DMF - IVN - LO

Op initiatief van IVN is in bespreking met het Rijksmuseum / De Museumfabriek het idee gevormd om een aanbod te ontwikkelen voor basisschool (groep 8) en middelbaar onderwijs. Doel is een herkenbare verbinding te leggen tussen hetgeen buiten in de natuur te ontdekken is en hetgeen binnen in het museum zichtbaar toegepast is in diverse verschijningsvormen, variërend van een schilderij tot een werktuig en alles er tussen wat toonbaar is in een museale setting.

Wij hebben gekozen voor 'vroegere landbouw' als bakermat voor de huidige welvaart van ons land. Als startpunt nemen we het begin van de landbouw rond het jaar 1850 (midden 19e eeuw) net voordat kunstmest werd toegepast. In De Museum Fabriek (DMF) is veel terug te vinden met het 'los hoes' als blikvanger in een van de ruimtes in het museum.

Uitgangspunt is eerst de leerlingen buiten in de natuur kennis te laten maken en op te doen om vervolgens in het museum toepassingen te zien en te herkennen. Hierdoor wordt zichtbaar en tastbaar gemaakt dat veel wat we nu nog steeds dagelijks gebruiken z'n oorsprong heeft in vroegere tijden.

Als locatie is gekozen voor Hof Espelo, een historisch gezien rijk landgoed in beheer bij Landschap Overijssel. Het gevarieerde landschap aldaar geeft in voldoende mate aanknopingspunten voor een gecombineerde excursie.

De gecombineerde excursie zal één volledig dagdeel in beslag nemen; in principe een ochtend vanaf 09.00 u tot 12.30 u. Om dit tijdsbeslag zo effectief mogelijk te gebruiken zal gebruik worden gemaakt van de Museumbus. Deze bijzondere touringcar zal voor de locaties (museum en buitenexcursie gerekend vanaf de school van waaruit de leerlingen vertrekken) ingezet worden.

Op vrijdag 27 september is er voorgewandeld om zo goed als mogelijk voorbereid te zijn deze nieuwe excursie te doen slagen. De vele onderdelen moeten in het beschikbare tijdsbestek uiteraard voldoende aan de orde komen. De daadwerkelijke excursies vinden plaats op dinsdag 1 oktober en donderdag 3 oktober. In het voorwoord van Hanneke wordt al een eerste ervaring weergegeven.

Het is weer tijd voor paddestoeltjes

Eigenlijk kunnen we het hele jaar door wel paddenstoelen vinden, zeker die op dood hout groeien, maar van de nazomer tot in de winter is er wel het grootste aanbod.

Plooiplaatzwammetje (*Delicatula integrella*) op dood hout in Beundersveld, 21082024

Het Plooiplaatzwammetje is er een met steel, hoed en plaatjes, de vorm die het best herkend wordt als paddenstoel. Hij is wel tamelijk klein, hooguit een paar cm. De hoed is vaak flodderig (onregelmatig) en de plaatjes bescheiden van omvang. Paddenstoelen met steel, hoed en plaatjes behoren vrijwel altijd tot de Basidiomyceten (Steeltjeszwammen). Bij deze grote groep van paddenstoelen vallen de sporen meestal door de zwaartekracht naar beneden en worden dan door de wind meegenomen. Daarom bevinden de plaatjes of gaatjes zich altijd aan de onderkant.

Kostgangerboleet (links) parasiteert op Gele aardappelbovist (rechts), Duivelshof, 07082024

Paddenstoelen zijn, zoals de meesten wel weten, niet altijd even vriendelijk. Er zijn er die parasiteren op levende bomen, die daar op den duur aan dood gaan. De Porseleinzwam bijvoorbeeld. Minder bekend is dat er ook paddenstoelen zijn die parasiteren op andere paddenstoelen. Hier

zien wij een voorbeeld van een boleet die parasiteert op een bovist. De Kostgangerboleet (*Pseudoboletus parasiticus*) parasiteert altijd op een Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*), waarbij 1 tot 4 paddenstoelen gevormd worden die met een steel van onder de bovist naar boven krommen. Beide soorten behoren tot de Basidiomyceten. Boleten hebben buisjes onder aan de hoed waaruit de sporen naar beneden vallen. Bij bovisten worden de sporen in de bolvormige ruimte gemaakt (vandaar de naam “buikezwammen”) en komen pas vrij wanneer die bol openscheurt. Bij aantikken of indeuken kun je dan een wolkje sporen zien vrijkomen.

Krulhaarkelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*), Vikkershoek, 21022024

Bij deze Krulhaarkelkzwam worden de sporen in de binnenwand van het bekertje gevormd en je kunt ze vrij laten komen door dichtbij in je handen te klappen! Een klein wolkje is dan zichtbaar. Deze paddenstoel hoeft dus geen gebruik te maken van de zwaartekracht. Hij kan de sporen loslaten en snelheid meegeven. De kelkzwammen behoren tot een andere grote groep binnen het schimmelrijk: de Ascomyceten (Zakjeszwammen).

Wimperzwam (*Scutellinia spec.*), Arboretum Poort Bulten, 30032024

Deze paddenstoel zal velen tot de verbeelding spreken, ik vind ze in ieder geval erg mooi. Maar ze zijn erg klein, een aantal millimeters, en voor de beginner moeilijk te vinden. Voor bepaling van de echte naam is microscopisch onderzoek nodig. Dan wordt er gekeken naar de vorm en grootte van de sporen en andere cellen.

Rupsendoder (*Cordyceps militaris*), Snippert, 28082024

Dit is ook een parasiet, maar dan een Ascomyceet die parasiteert op rupsen. Sporen kunnen een rups infecteren en eerst nog even rustig afwachten. Pas wanneer de rups zich ingraaft om zich te gaan verpoppen slaat de schimmel toe. Hij “neemt” het gezag over de rups over en verteert zijn lichaam. Op een juist moment zal de schimmel een paddenstoeltje vormen en weer sporen gaan maken. Ik heb dit paddenstoeltje uitgegraven, maar van een rups heb ik niets meer kunnen vinden.

Slijmzwam *Metatrachia floriformis*, arboretum Poort Bulten, 30032024

Slijmzwammen zijn geen schimmels, planten of dieren, maar vormen een geheel eigen groep. Ze kunnen in verschillende vormen voorkomen, vaak, net als schimmels, op vochtige bodem of op de onderkant van dood hout. Op de foto een soort met steeltjes en knopjes, hard en breekbaar.

Tekst en foto's zijn gemaakt door Martin Hoek

Boomkikkertjes zoeken

De opleiding tot Landschapsgids van het IVN maakte dat ik ook andere mensen leerde kennen.

Mensen die dezelfde belangstelling hadden en dat is altijd erg leuk natuurlijk!

Heel leuk dat een mede-gids me een uitnodiging stuurde: zullen we samen naar boomkikkertjes gaan zoeken?

Het duurde even dankzij onze vakanties, maar we zijn op zoek geweest!

Ik vertelde dat ik nog wist dat tijdens onze vakantie in Amen/Drenthe het stikte van de kleine kikkertjes op Camping Dianaheide. Je moest gewoon oppassen dat je er niet op ging staan!

Helaas was dat in 1975. Ik denk dat het er daar nu heel anders uitziet!

Eind augustus zijn Adri en ik op de fiets gestapt om te gaan zoeken.

Alsof ik nooit anders gedaan had zocht ik naar boomkikkertjes, geen idee hoe groot die dingen zouden zijn en toen we naar heel lang zoeken (op de tweede plek waar we zochten) we eindelijk ons eerste boomkikkertje vonden, bleken ze veel kleiner dan ik in gedachten had! En omdat nr 1 dezelfde groene kleur had als het braamblad waar hij/zij op zat, hadden we er al diverse keren overheen gekeken!

Gelukkig vonden we ook nog een tweede boomkikkertje, iets groter dan nr 1, maar ook nog steeds erg klein! Helaas daarna geen enkel kikkertje meer gevonden.

Onvoorstelbaar vond ik het te horen dat mensen die kikkertjes gewoon oppakken en meenemen naar huis voor in hun eigen terrarium. Hoe haal je het in je hoofd? Wij hebben ze heerlijk op hun blad laten zitten natuurlijk! Hoop dat ze voor veel nageslacht kunnen zorgen volgend jaar!

Stephanie Herlaar

FOTO: zoekplaatje boomkikker

IVN-uitje 2024 Engbertsdijksvenen

Zaterdag 14 september 2024

Het jaarlijkse IVN-uitje, dit jaar naar het veenmuseum in Westerhaar/Vriezenveensewijk.

Samen starten vanaf de parkeerplaats TPZ Helmerhoek (Mediant) laat zien dat we maar met een kleine groep zijn, twee mensen moeten helaas nog op het laatste moment afzeggen, maar met een kleine groep is het net zo gezellig! Ongeveer tegelijk wegrijden betekent niet tegelijk aankomen daar, iedereen heeft een andere routeplanner en rijdt dus ook een andere weg.

Gelukkig komen we allemaal aan en krijgen we direct na binnenkomst al koffie met een lekker stuk Turfkoek, die turfkoek doet een beetje denken aan bananenbrood, maar smaakt toch heel anders! Erg lekker!!

Na de koffie kregen we uitleg over het museum dat een paar jaar geleden gerenoveerd is met subsidies. Er komen veel basisschoolkinderen, er staan ook een paar (voor mij zeker zeer herkenbaar) schoolbankjes. Zeker voor de schoolkinderen natuurlijk wel bijzonder hoe ze dan kunnen zien hoe de kinderen vroeger in de klas zaten ...

We kregen filmpjes te zien over het Veen, De Engbertsdijk-venen (met prachtige beelden van hoog boven het veen), het ontstaan van het veen en de uitleg over het turf steken. Wisten jullie dat de Norit-tabletjes van vroeger (waar je zo'n zwarte tong van kreeg) van laagveen gemaakt werden?

We hebben daarna met een treintje een ronde gemaakt over het terrein van het museum, met steeds weer een andere plak om even te kijken, uitleg te krijgen van wat er nu precies te zien was en waarom :-)

De kabouterhuisjes, waar gezinnen in leefden met soms wel 8 kinderen, de materialen waarmee gewerkt moest worden, de kinderen die mee moesten werken en de vaders die aan het einde van de week dan hun verdiensten in het huis van de veenbaas kregen en meteen opmaakten want in de woonkamer van de veenbaas was ook de kroeg! Allemaal dingen waar je ineens anders tegenaan kijkt als je ontdekt hebt dat een van je voorouders turfsteker was!

De Maquette in het museum is prachtig, daar moet gigantisch veel werk in zitten! Maar zo kon je wel zien hoe de turf uit de grond kwam en wat er mee gedaan werd!

Na de rit in de tram kregen we de lunch: heerlijke broodjes, beleg, fruit enz. Supergoed geregeld en het zelf klaar maken was een slimme zet: nu kon je echt precies maken wat je lekker vond!

Na de lunch kwam de wandeling, met Herman Stevens. Herman vertelde over de "stukjes" grond die hij gekocht had en onderhield, liet het verschil zien tussen wel onderhouden van de heide en niet onderhouden. Vertelde dat hij al wel 1 miljoen berkenboompjes had verwijderd zodat zijn heide niet overwoekerd werd door de boompjes! Een heel klein polletje lavendelheide kon hij laten zien! Maar ook de Zonnedauw was te vinden: de langwerpige en de ronde! Als je niet heel erg goed weet waar ze staan, loop je er zo overheen, zo klein en zo moeilijk te vinden. Helaas is er dan zoveel te vertellen en zoveel te zien dat de tijd voor de

wandeling al om is voor je het in de gaten hebt! Gelukkig is de natuur daar vrij toegankelijk, dus wie wil kan daar gerust nog een keer gaan wandelen, alleen dan wel zonder Herman Stevens (die zijn deeltje grond toepasselijk de Stevensheide genoemd heeft).

Het was een heerlijke dag, veel geleerd over het veen en dan vooral de bewerking daarvan.

Onze hartelijke dank is dan ook voor de vrijwilligers van het Veenmuseum, voor Herman Stevens en vooral de mensen die deze dag voor ons georganiseerd hebben: Ineke Muijser, Jeanette Eisma en Frans Briër, die van Jan-Willem een prachtig IVN-speldje (met het oude IVN-logo) kregen als bedankje!

Tekst en foto Stephanie Herlaar

Deelnemers IVN-uitje (foto Tineke Eitink)

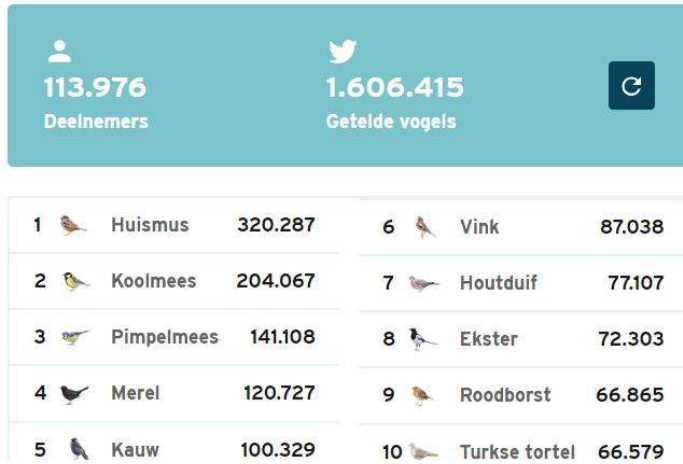

Turfstekers gereedschap foto: Stephanie Herlaar

Iedere vogel telt!

De Nationale Tuinvogeltelling is het grootste citizen science project van Nederland. Vogelbescherming organiseert de telling samen met Sovon Vogelonderzoek Nederland. De Nationale Tuinvogeltelling levert een momentopname van de aantallen vogels die in Nederlandse tuinen aanwezig zijn. In combinatie met de resultaten van andere jaren en met andere tellingen levert dit een beeld van de ontwikkelingen in het belang van tuinen voor vogels.

Info: vogelbescherming.nl

Weinig vlinders in de jaarlijkse tuinvlindertelling.

Van 2 tot 4 augustus was de zestiende editie van de tuinvlindertelling. Op zo'n vijfduizend plekken telden de mensen een kwartier lang de vlinders die ze in hun tuin tegenkwamen. Het weer was redelijk, maar er zijn minder vlinders geteld dan tijdens de eerdere vijftien edities. Landelijk is dus de atalanta het meest geteld dit jaar, met het klein koolwitje als tweede en de dagpauwoog als derde. In Groningen, Drenthe, Gelderland en Overijssel was het klein koolwitje de winnaar en stond de atalanta op de tweede plek. De vierde plek was voor het bont zandoogje.

Info: vlinderstichting.nl

	Soort	Aantal geteld
1	Atalanta	4887
2	Klein koolwitje	4058
3	Dagpauwoog	2643
4	Bont zandoogje	2430
5	Citroenvlinder	1512

Wandeling over Landgoed De Weele-Boekelo

Het werd een prachtige afscheid van de zomer, die 29ste september op landgoed De Weele. Eenendertig enthousiaste geïnteresseerden wandelden die middag onder leiding van drie IVN-gidsen over dit ongeveer 45 hectare grote buitengebied van Boekelo. Daar werd in 1912 het nu nog bestaande landhuis gebouwd in opdracht van 'textielbaron' Willem Helmig van Heek, een van de directeurs van de Boekelosche Stoomblekerij.

Tuinarchitect Pieter (P.H.) Watzek kreeg de opdracht om het bijbehorende landschapspark te ontwerpen. Inmiddels is het landgoed in particulier eigendom van vier families. Dankzij de welwillendheid van de familie Van Andel, die vanaf 1951 een van de woonboerderijen op dit terrein bezit, konden we van dichtbij de boomgaard en een aantal bijzondere bomen bewonderen, die daar nog in de tijd van Van Heek werden aangeplant.

Boven de omgeving uit torent bijvoorbeeld een enorme moeras cipres, met rondom de flinke stam een indrukwekkend aantal luchtwortels. In een uur of twee kwamen tijdens de wandeling natuur, cultuur en historie aan bod. En dat in de najaarszon: Een stralende zondagmiddag!

Tekst en foto's van Els Laroy-Meeuse

de Weele Boekelo

Adder

Hermie Morriën een IVN-lid in Haaksbergen stuurde me deze foto jaren terug. Ik mocht deze gebruiken voor educatieve doelen. Twee parende adders, het mannetje zwart gezigzagd, het vrouwtje bruin. In innige omstrengeling. Zwarte adders komen ook voor.

Adders hebben schubben in de vorm van een bootje, dat op de kop ligt. Je kunt zelfs de kiel zien. Dit noem je bij reptielen dan ook gekielde schubben. Fijn bij zwarte adders herkennen. Die gekielde schubben zijn dan belangrijk.

Reptielen leggen eieren, maar de adders bevruchten ze niet buiten het vrouwtje. Het mannelijke zaadklompje wordt in de paringsopening geduwd. De eieren komen uit in de buikholte van het vrouwtje. Er kunnen 8 tot 12 jonkies zich ontwikkelen. Door de persdrang komen levende jongen naar buiten. Maar soms ook nog enkele eieren. Die komen buiten het vrouwtje zo snel mogelijk uit.

Intrigerend zijn de hel bruine ogen met de opvallende pupil. Gewoonlijk wordt een adder 60 cm, maar 80 komt ook sporadisch voor. Bij deze groei vervellen ze vele keren. Deze vervelling kun je vinden. We noemen ze slangenhemden. Je kunt aan het hemd zien welke slang het was. Onderaan staat een afbeelding van een adderhemd. De afbeelding bestaat uit de diverse herkenbare kenmerken van het hemd.

Zie onder.

Ze eten hoofdzakelijk kleine knaagdieren, kikkers en padden, maar in de broedtijd van vogels gaan er ook jonge vogeltjes ten prooi. Als slangen actief zijn "Tongelen" ze. Ze ruiken.

Adder		Kenmerken	

Kenmerken

- A ► Gekielde ruggschubben
- B ► Zigzagtekening zichtbaar op huid
- C ► Schub voor cloaca niet gedeeld

Kenmerkende kopschilden gemarkeerd

Een adder is sterk territoriaal. Dus als je vaak in een klein gebied een adder vindt dan is dit meestal dezelfde. Hij verstopt zich in hopen van veldmuizen, onder stenen en onder struikwortels en is een goed zwemmer. Bovenstaande afbeelding is van het RAVON

Jacques Simon

Goed kijken helpt

Puzzel

Bij de puzzelronde van De slimste mens worden drie begrippen gezocht die elk omschreven worden door vier omschrijvingen. Deze twaalf omschrijvingen staan door elkaar. De taak van de kandidaten is om de drie begrippen te vinden. Voor u dezelfde opdracht. (Voorbeeldje: als 'nachtegaal', 'kers', 'duizendknoop' en 'wijnbes' bij de twaalf omschrijvingen zouden staan, dan was het gezochte begrip 'Japanse'). Welke drie begrippen zoeken we.

dochter	brand	uit	aan de haak
uil	-de band	wad	bes
duizend	voortbewegen	hoven	atlas

Nico van Diepen

Trekvogels

In de Gidsengids van december 2023 haalde ik een artikel aan uit het blad Puur Natuur van Natuurmonumenten over het leergedrag van jonge trekvogels met betrekking tot de route die gevlogen moet worden om te overwinteren. In de NRC krant van zaterdag 31 augustus jl. stond in het verlengde van dat bericht een interessant artikel over hoe zelfs mensen vogels kunnen leren waar heen te vliegen om te overwinteren.

Kort samengevat: in dit geval gaat het over de kaalkopibissen waarvan de laatste 2 kolonies verbleven in Marokko en deze waren verleerd waarheen ter overwintering in Europa. Daarop zijn begeleiders met ultralichte vliegtuigjes meegevlagen over de Alpen richting Spanje net zolang tot ze route kenden.

Louis Knuppel

BBQ 27 september

Op 27 september jl. vond weer de jaarlijkse BBQ plaats bij de Lammerinkswönnner. Deze BBQ is bedoeld om IVN vrijwilligers te bedanken voor hun inzet in het afgelopen jaar.

De goed bezochte BBQ was wederom goed georganiseerd en het aanbod van lekkernijen werd alom gewaardeerd. Uit voorzorg was er een overkapping geplaatst zodat eventuele regen geen negatieve invloed zou hebben op het gebeuren.

Oproep

Goed kijken helpt

Onder de bovenstaande titel ben ik bezig om een reeks artikelen te schrijven voor de Gidsengids. De eerste vijf heb ik gemaakt met eigen foto's. Maar mijn foto bestand houdt een keer op. Als u thuis goede natuurfoto's hebt die ik zou mogen gebruiken voor de Gidsengids, dan hoop ik dat u ze mij toestuur? Ik beloof u deze foto's niet voor andere doeleinden zal gebruiken. Graag wel foto's met veel resolutie en goede detaillering. Ik maak daarvan soms uitsneden. Ik vermeld uw naam.

Mail ze naar jacquessimon@kpnmail.nl Bij voorbaat dank.

Ik heb veel zoek- en herkeninngsmateriaal verzameld. Als u ergens naar zoekt, kan ik u misschien wel helpen. Een voorbeeld is het RAVON. Die gaf in het verleden zeer goed materiaal over reptielen, amfibieën en vissen gratis uit. Ik heb veel verzameld. Jammer genoeg zijn ze ermee gestopt. Geef dan wel even aan in welk format ik het u moet toesturen. PDF JPG o.i.d.

Jacues Simon

INDIEN ONBESTELBAAR: BOUWHUISHORST 23, 7531 EZ ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Agenda

- dinsdag 1 en donderdag 3 oktober pilot schoolwandelen Hof Espelo
- 7 t/m 24 oktober Najaarsactiviteit Ledeboerpark
- vrijdag 4 oktober voorwandelen Najaarsactiviteit
- woensdag 6 november 09:30 overleg schoolwandelen Lammerinkswönnen
- 8 december 14:00 uur Bomenwandeling op Smalenbroek ism LO, opgeven via site LO.

Groene kalender

- 4 oktober: Dierendag
- 16 oktober: Wereld Voedseldag
- 26 oktober: Nacht van de nacht
- 27 oktober: Wintertijd
- 2 november: Landelijke natuurwerkdag
- 5 december: Wereld Bodemdag
- 7 december: Nationale vrijwilligersdag
- 21 december: Start winter, kortste dag

Publiekswandelingen

- zondagmiddag 13 oktober tussen 13:00 uur en 15:00 uur: Kinderpaddenstoelenfestijn
- zaterdagavond 26 oktober tussen 20:00 uur en 22:00 uur: Wandeling "Stil en Donker", Hof Espelo
- vrijdagmiddag 1 november 13:30 uur: Zwammen over zwammen
- woensdagmiddag 13 november om 13.30 uur: wandeling Lonnekermeer
- woensdagmorgen 11 december 10:00 uur: Doorstapwandeling (10 km) aan de oostkant van Enschede

Behalve ten aanzien van de Kinderpaddenstoelenfestijn, geldt voor de overige wandelingen: aanmelden via IVN website

Foto: Els Laroy-Meeuse - Aamsveen